

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและวิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม โดยมีสมมติฐานว่า ครูประจำกลุ่มในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 แห่ง มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ประชาชนในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูประจำกลุ่มในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 แห่ง ที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งกลุ่มการศึกษาทางไกล ในภาคเรียนที่ 1/2539 รวมจำนวน 1,166 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละศูนย์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 298 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และได้รับกลับคืนมา 294 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.66 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS^X) เพื่อคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งคำนวณค่าช่วงความเชื่อมั่น 95 % ของค่าเฉลี่ยในประชากรเป็นรายด้าน และรายการของแต่ละด้านของความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของครูประจำกลุ่มในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 แห่ง

สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา

ด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ด้านธุรการและงานทะเบียน ด้านการจัดกิจกรรม
พบกลุ่ม และด้านการวัดและประเมินผล

เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสมรรถภาพของทั้ง 5 ด้าน พบว่า ครูประจำกลุ่มมีความ
ต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกรายการ สำหรับรายการสมรรถภาพ
ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

- 1) รายการในด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา ได้แก่ จิตวิทยาการเรียนรู้
ของผู้ใหญ่ การวิเคราะห์ปัญหาและการสรุปผล การให้บริการข่าวสารข้อมูลโดยจัดหา รวบรวม
รวม และเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาทางไกล
- 2) รายการในด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ได้แก่ วิธีการ
ประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลงานการศึกษานอกโรงเรียน การจัดทำเอกสารหรือสื่อต่าง ๆ
เพื่อการประชาสัมพันธ์ การวางแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อจัดตั้งกลุ่มนักศึกษาทางไกล
- 3) รายการในด้านธุรการและงานทะเบียน ได้แก่ การดำเนินงานรับสมัคร
นักศึกษาทางไกล ระเบียบเกี่ยวกับธุรการ การเงินและพัสดุ การบันทึกและการจัดเก็บข้อมูล
นักศึกษาทางไกล
- 4) รายการในด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ได้แก่ การจูงใจให้นักศึกษาทางไกลมี
ส่วนร่วมในกิจกรรม การใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บทบาท
ของครูในการพบกลุ่ม
- 5) รายการในด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ ระเบียบการวัดและประเมินผล
วิธีการวัดและประเมินผลทางการศึกษานอกโรงเรียน การเทียบโอนวิชาสามัญและวิชาอาชีพ

2. ความต้องการเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำ
กลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในกรุงเทพมหานคร จากวิธีการพัฒนา
สมรรถภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 6 วิธี ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การบรรยาย
ทางวิชาการ การศึกษาดูงาน การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ และการฝึกอบรมทางไกล
โดยภาพรวมครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการ
ประชุมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การบรรยายทางวิชาการ และการสัมมนา

3. การเปรียบเทียบระดับความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ระหว่างศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1-4 พบว่า ครูประจำกลุ่มในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครทั้ง 4 แห่ง มีความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในกรุงเทพมหานคร พบว่าครูประจำกลุ่มมีความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้านในระดับมาก โดยมีความต้องการด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหาสูงกว่าด้านอื่น รองลงมาได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ด้านธุรการและงานทะเบียน ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอประเด็นในการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้านในระดับมาก แสดงว่าครูประจำกลุ่มได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถภาพอย่างยิ่ง เพราะเห็นว่าเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา การะเวก (2538) ที่ได้ศึกษาพบว่า ครูประจำกลุ่มมีความเห็นว่าคุณรู้และทักษะเหล่านี้มีความจำเป็นอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังเป็นสมรรถภาพที่สัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538) ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ครูประจำกลุ่มต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานทางการศึกษานอกโรงเรียน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ทำงานด้านธุรการและงานทะเบียน เช่น การทำทะเบียนประวัตินักศึกษา การตรวจสอบแผนการลงทะเบียน การบันทึกผลการเรียน การนำเสนอโครงการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมตามแผนการพบกลุ่ม ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักศึกษา ทำการวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มเท่าที่ผ่านมาก็มักจะพบปัญหาไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง ดังเช่นที่ มานพ เลาวกุล (2529) อุษา เทียนทอง (2530) อนันต์ ศรีอนันต์ (2531) สุกิจ ประกอบผล (2532) และจารีพรรณ รุ่งช่วง (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม ได้ผลสรุปสอดคล้องกันว่า ครูประจำกลุ่มยังมีปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ เพราะยังไม่เข้าใจดีพอในเรื่องการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนนอกโรงเรียน การทำทะเบียนประวัตินักศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ การเทียบโอนผลการเรียน ตลอดจนขนาดทักษะในการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ขนาดการวางแผนร่วมกับนักศึกษา ขนาดการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ขนาดการนิเทศติดตามผล เป็นต้น สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากครูประจำกลุ่มยังมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ เพราะครูประจำกลุ่มได้ผ่านการเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน เพียงแค่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดเท่านั้น เมื่อปฏิบัติงานแล้วก็ไม่มีโอกาสได้ฝึกอบรมในระหว่างปฏิบัติงาน (On-the-Job training) อีกทั้งการกำกับ ติดตาม และนิเทศ ก็ยังไม่มี ความชัดเจนที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของครูประจำกลุ่ม เพราะเป็นเพียงการนิเทศติดตามผลเป็นระยะ ๆ หรือให้ครูประจำกลุ่มรายงานผลการปฏิบัติงานทุก ๆ เดือนเท่านั้น จึงทำให้ครูประจำกลุ่มต้องปฏิบัติงานไปโดยอาจไม่รู้ว่าความคาดหวังในภาระหน้าที่ที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร ขนาดการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานได้ ด้วยเหตุนี้ครูประจำกลุ่มจึงต้องการได้รับการเพิ่มพูนสมรรถภาพให้มากขึ้น เพราะน่าจะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ครูประจำกลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มยังสอดคล้องกับนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มุ่งเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษา โดยได้ดำเนินการโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา จากรายงานผลการนิเทศการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยหน่วยศึกษานิเทศก์ (2538) ได้ข้อสรุปประการหนึ่งว่า “ครูเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาครู วิทยากร ให้สามารถดำเนินงานให้บรรลุตามตัวชี้วัดที่กำหนด” จุดเน้นดังกล่าวนี้จึงอาจกระตุ้นให้ครูตื่นตัวและต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นจิตสำนึกของคนเป็นครูที่ต้องมีการพัฒนาตนเอง

อยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างสรรค์งานในหน้าที่และแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้ว ยังเป็นการตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียนอีกด้วย

1.2 ถึงแม้ว่าครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด 5 ด้าน แต่ก็ปรากฏว่ามีความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหาสูงกว่าด้านอื่น ทั้งนี้เพราะการแนะแนวเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากผู้รับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนมีความหลากหลาย ทั้งในด้านอายุ พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์ ความสนใจและความสามารถ การแนะแนวจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เขาเหล่านั้นตัดสินใจเลือกเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เหมาะสมกับตนเองยิ่งขึ้น และบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานแนะแนว ก็คือ เจ้าหน้าที่แนะแนว ซึ่งควรเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักการแนะแนว ผ่านการฝึกฝนด้านการแนะแนวและการให้คำปรึกษา ตลอดจนมีความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ อย่างเพียงพอเพื่อให้เกิดความชำนาญ (วัชรวิทย์ ทรัพย์มี, มปป.)

งานแนะแนวนักศึกษาทางไกล ก็เป็นอีกหน้าที่หนึ่งของครูประจำกลุ่ม โดยทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ช่วยแนะแนวด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัว ตลอดจนช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้วยเหตุนี้สมรรถภาพด้านนี้จึงจำเป็นสำหรับครูประจำกลุ่ม ดังที่สุจิตรา จันทรวินาส (2536) ศึกษาพบว่า สมรรถภาพด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา เป็นสมรรถภาพที่ครูประจำกลุ่มคิดว่าจะต้องมีเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิรุฬห์ นิลโมจน์ (2530) ที่ว่า คุณสมบัติที่จำเป็นที่สุดข้อหนึ่งของการเป็นครูผู้สอนผู้ใหญ่ที่ดี คือ สามารถให้คำปรึกษาแนะแนวสำหรับผู้ใหญ่ได้ การปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มยังเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษา ดังที่ วรรณิ อารมย์สุข (2532) วิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการบริการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านสังคม และด้านส่วนตัวในระดับมากที่สุด แต่จากการที่ครูประจำกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ใช่ครูแนะแนวที่ผ่านการฝึกอบรมและมีประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง จึงทำให้ครูประจำกลุ่มขาดความรู้และทักษะที่เหมาะสม ดังเช่นที่ ทรงชัย สิทธิพันธ์ (2537) ได้ศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม พบว่า ครูประจำกลุ่มขาดความรู้ด้านการแนะแนว และขาดข้อมูลในการแนะแนว

การเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับนักศึกษาทางไกล จากความสำคัญของการแนะแนว ความต้องการของนักศึกษา และปัญหาที่พบ จึงน่าจะเป็นเหตุผลสนับสนุนว่าครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านนี้สูงกว่าด้านอื่น

1.3 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสมรรถภาพ พบว่า ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาทุกรายการสมรรถภาพของแต่ละด้านในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหาในระดับมากทุกรายการ และรายการสมรรถภาพที่มีความต้องการมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การวิเคราะห์ปัญหาและการสรุปเหตุผล การให้บริการข่าวสารข้อมูลโดยจัดหา รวบรวม และเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาทางไกล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่มไว้ว่า ต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักศึกษาทางไกลเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งการเรียนการสอนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ย่อมมีความแตกต่างจากการเรียนการสอนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538) ครูประจำกลุ่มจึงต้องเข้าใจว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีลักษณะการแสดงออก การเรียนรู้ และประสบการณ์ต่างไปจากผู้เรียนที่อยู่ในวัยเด็ก หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะช่วยให้ครูประจำกลุ่มจัดการเรียนการสอน ประสบการณ์การเรียนรู้ และกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องยิ่งขึ้น แต่ก็พบว่าครูประจำกลุ่มยังขาดความเข้าใจเรื่อง จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ฌอชญา, 2534) ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงต้องการพัฒนาความรู้ในเรื่องนี้มาก เพราะจะทำให้สามารถนำความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาเป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

รายการสมรรถภาพที่ครูประจำกลุ่มต้องการพัฒนามากอีกรายการหนึ่ง คือ การวิเคราะห์ปัญหาและการสรุปเหตุผล ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาทางไกล นักศึกษาจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากเอกสารและสื่อต่าง ๆ หากมีปัญหาที่สามารถนำมาปรึกษาและขอคำแนะนำจากครูประจำกลุ่มได้ นอกจากปัญหาทางการเรียนแล้ว ยังอาจมีปัญหาในด้านอาชีพและด้าน

ส่วนตัวของผู้เรียน ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและสรุปเหตุผล เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้ดีและได้รับความสำเร็จในการเรียนในที่สุด

การให้บริการข่าวสารข้อมูลหรือบริการสนเทศ ก็เป็นอีกรายการหนึ่งที่ครูประจำกลุ่มต้องการได้รับการพัฒนามาก เพราะในปัจจุบันนี้วิทยาการต่าง ๆ ได้เจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นการช่วยให้มนุษย์ได้รับข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอเพื่อประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ นภา พงศ์พิพัฒน์ (2534) กล่าวไว้ว่า “ระบบข้อมูลเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง บุคลากรและแนวจะต้องจัดระบบของการรวบรวมข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การเผยแพร่ข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้ซึ่งเหมาะสมกับเวลาและโอกาส” การให้บริการข่าวสารข้อมูลแก่นักศึกษาทางไกลก็เพื่อให้ นักศึกษาทางไกลได้รับข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษา การเลือกประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การปฏิบัติตนในสังคม ตลอดจนการปรับตัวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งการที่นักศึกษามีโอกาสได้รับข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้องมากเท่าไร ก็จะทำให้สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่มาเกี่ยวข้องกับชีวิตมากขึ้นเท่านั้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534) ซึ่งจากการศึกษาของ นงคราญ เพิ่มพูน (2535) ก็พบว่า นักศึกษาทางไกลมีความต้องการการแนะนำด้านการให้บริการสนเทศในระดับมากเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ครูประจำกลุ่มจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาสมรรถภาพในรายการนี้เพื่อให้สามารถให้บริการนักศึกษาได้อย่างเต็มความสามารถ

ด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงานในระดับมากทุกรายการ และรายการสมรรถภาพที่มีความต้องการมากเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางการศึกษานอกโรงเรียน การจัดทำเอกสารและสื่อต่าง ๆ เพื่อการประชาสัมพันธ์ และการวางแผนประชาสัมพันธ์เพื่อการจัดตั้งกลุ่ม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ครูประจำกลุ่มจะต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษาให้ประชาชนใน

ห้องถิ่นทราบ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535) รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ด้วยสื่อที่หลากหลาย เพื่อชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น สมรรถภาพด้านการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูประจำกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา การะเวก (2538) ที่ศึกษาพบว่า ครูประจำกลุ่มมีความคิดเห็นว่าความรู้และทักษะด้านการประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็นมากในการปฏิบัติงาน แต่ สุจิตรา จินทรวิภาส (2536) ได้ให้ความเห็นว่า “ขณะนี้ครูประจำกลุ่มยังไม่มีพลังมากพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ประชาสัมพันธ์ได้มากนัก และส่วนมากครูประจำกลุ่มจะเป็นครูที่สอนอยู่ในระบบโรงเรียนมีงานประจำทำมากอยู่แล้ว จึงไม่มีเวลาที่จะประชาสัมพันธ์ ประกอบกับการประชาสัมพันธ์งานการศึกษานอกโรงเรียนก็จะเร่งเฉพาะช่วงรับสมัครนักศึกษาเท่านั้น” การปฏิบัติงานในด้านนี้จึงยังมีปัญหาอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ ประกอบผล (2532) ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ยังได้ไม่ทั่วถึง ขาดประสิทธิภาพ การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ และ สมหมาย เขษชม (2536) พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม คือ มีการประชาสัมพันธ์น้อย ดังนั้นงานด้านการประชาสัมพันธ์จึงน่าจะได้รับการปรับปรุงให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งคงต้องอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะด้านการประชาสัมพันธ์ ของครูประจำกลุ่มในการดำเนินงานดังกล่าว ครูประจำกลุ่มจึงมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านนี้ โดยเฉพาะสมรรถภาพทั้ง 3 รายการ เพราะจะช่วยให้ครูประจำกลุ่มมีวิธีการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพด้วยสื่อที่มีคุณภาพ อีกทั้งการวางแผนประชาสัมพันธ์ที่ดี เพื่อการจัดตั้งกลุ่มการศึกษาทางไกล ย่อมจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายได้รับข่าวสารข้อมูลและตัดสินใจมารับบริการได้มากขึ้น นับว่าเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาและทำให้ครูประจำกลุ่มสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

ด้านธุรการและงานทะเบียน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านธุรการและงานทะเบียนในระดับมากที่สุดทุกรายการ และรายการสมรรถภาพที่มีความต้องการมากเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ การดำเนินงานรับสมัครนักศึกษาทางไกล ระเบียบเกี่ยวกับธุรการ การเงินและพัสดุ การบันทึกและการจัดเก็บข้อมูลนักศึกษา เนื่องจากครูประจำกลุ่มต้องดำเนินการในการรับสมัครนักศึกษาทางไกลด้วยตนเอง และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้เรียนกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ครูประจำกลุ่มจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ แนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญเป็นอย่างดี เนื่องจากนักศึกษาทางไกลมาจากกลุ่มเป้าหมายที่กระจายอยู่ในพื้นที่ทั่วไป ย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องอายุ พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และทักษะในการสื่อสาร ดังนั้นในการลงทะเบียนเพื่อเข้าเรียนเป็นนักศึกษาทางไกล ครูประจำกลุ่มจึงจำเป็นต้องชี้แจงขั้นตอนต่าง ๆ และวิธีการปฏิบัติแก่นักศึกษาทางไกล เพื่อทำความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน จากภารกิจที่สำคัญนี้หากครูประจำกลุ่มได้รับการพัฒนาสมรรถภาพ ในรายการนี้ก็จะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในเรื่องที่เกี่ยวกับธุรการ การเงินและพัสดุ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดและข้อปลีกย่อยต่าง ๆ มากมาย จึงอาจมีปัญหาในด้านใดด้านหนึ่ง ดังที่ จาริพรหม รุ่งช่วง (2536) พบว่า ครูประจำกลุ่มยังไม่ค่อยเข้าใจดีในเรื่องการทำทะเบียนประวัตินักศึกษา การย้ายสถานศึกษา การเบิกเงินค่าตอบแทน ครูประจำกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้ ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงมีความต้องการเพิ่มพูนสมรรถภาพในเรื่องดังกล่าวมากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการเพิ่มความรู้และทักษะในรายการสมรรถภาพเกี่ยวกับกรบันทึกและการจัดเก็บข้อมูลนักศึกษาทางไกล เพราะครูประจำกลุ่มจะต้องดูแลนักศึกษาตั้งแต่แรกเข้าจนกระทั่งจบการศึกษา ...โดยในระหว่างนั้นจะต้องมีการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลนักศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานในการศึกษาส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งจัดเก็บเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาปัญหาหรือแนะแนวนักศึกษาทั้งในเรื่องส่วนตัว การศึกษา และอาชีพ ซึ่งการบันทึกและการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อครูประจำกลุ่มในการช่วยเหลือนักศึกษา และรายงานพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา

ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลครูประจำกลุ่ม มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่มในระดับมากที่สุด รายการ และรายการสมรรถภาพที่มีความต้องการมากเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ การจูงใจให้นักศึกษาทางไกลมีส่วนร่วมในกิจกรรม การใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และบทบาทของครูในการพบกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูประจำกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมพบกลุ่มว่า เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538) โดยแบ่ง กิจกรรมเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน และกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิต ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดกิจกรรมก็ขึ้นอยู่กับครูประจำกลุ่มเป็นสำคัญ ครูประจำกลุ่มจึงต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสนใจ มีการจูงใจให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา การะเวก (2538) ที่พบว่าครูประจำกลุ่มจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาอยากเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม และจากงานวิจัยของ อนันต์ ศรีอนันต์ (2531) ที่พบว่า ในการพบกลุ่มนักศึกษาทางไกลต้องการให้ครูประจำกลุ่มร่วมกิจกรรมกลุ่มเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่ง มีความสามารถหาวิธีการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายและมีศิลปะในการจูงใจ

ความรู้และทักษะการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็เป็นสิ่งที่ครูประจำกลุ่มต้องการพัฒนาเช่นกัน เพราะปัจจุบันนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พัฒนาสื่อการเรียนแนวใหม่ขึ้นในลักษณะของชุดวิชาที่มุ่งเน้นการใช้สื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนฝึกนิสัยรักการอ่าน แสวงหาความรู้ และสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคม โดยให้ผู้เรียนสร้างปฏิสัมพันธ์กับสื่อและชุมชน ทั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยตนเองและศึกษาโดยกระบวนการกลุ่ม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538) ครูประจำกลุ่มและนักศึกษาจึงต้องร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนการเรียนทั้งเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ จึงเกิดกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการ ครูประจำกลุ่มจึงต้องมีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในด้านนี้ อีกทั้งต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน โดยทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวทางการเรียนรู้หรือผู้อำนวยการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน เป็นผู้ร่วมเรียน เข้าร่วมการพบกลุ่มของผู้เรียน ดังที่ สุนทร โคตรบรรเทา (2524) กล่าวว่า บทบาทของครูประจำกลุ่มควรจะเป็นดังนี้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมวางแผนการเรียน รับผิดชอบและช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้และวิธีเรียน จูงใจและให้กำลังใจแก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรินาฎ ราชเคิม (2535) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพบกลุ่มของนักศึกษาทางไกล พบว่า ในด้านบทบาทของครูประจำกลุ่ม นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครูประจำกลุ่มต้องเป็นผู้กระตุ้นให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและกล้าแสดงออก เป็นผู้ให้คำแนะนำในการเรียนด้วยวิธีเรียนทางไกลและต้องเป็นผู้ชี้แนะแหล่งความรู้ให้นักศึกษาไปค้นคว้า และงานวิจัยของ อนันต์ ศรีอนันต์ (2531) ก็พบว่า ในการพบกลุ่มนักศึกษาทางไกลต้องการให้ครูประจำกลุ่มร่วมให้ความคิดเห็น เสนอแนะชี้แนะในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม และสนับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงออกตามความสามารถ ดังนั้นเพื่อให้สามารถแสดงบทบาทได้ถูกต้อง และ

ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูประจำกลุ่มจึงมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพเหล่านี้มากขึ้น

ด้านการวัดและประเมินผล จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผลในระดับมาทรายการ และรายการสมรรถภาพที่มีความต้องการมากเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ ระเบียบการวัดและประเมินผล วิธีการวัดและประเมินผล การเทียบโอนวิชาสามัญและวิชาอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ครูประจำกลุ่มต้องดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ดังนี้ ให้มีการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อศึกษาความสนใจ ความถนัด และความรู้พื้นฐานของนักศึกษา การประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อศึกษาความก้าวหน้าในการเรียนและเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยให้ทำการประเมินผลเป็นระยะ ๆ และสุดท้ายคือ การประเมินผลปลายภาคเรียน เพื่อดูผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538) และจากการที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พัฒนาสื่อการเรียนการสอนในลักษณะของชุดวิชา การวัดและประเมินผลจึงต้องสอดคล้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุดวิชาเช่นกัน โดยใช้อัตราส่วนคะแนนระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียน คือ 40 : 60 จะเห็นว่า การวัดและประเมินผลเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลแต่ละครั้งจึงต้องมีเป้าหมายมีวิธีการที่ชัดเจน และดำเนินการอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ผลการประเมินสามารถบอกความก้าวหน้า หรือข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขของผู้เรียนได้ แต่จากการนิเทศติดตามผลของหน่วยศึกษานิเทศก์ (2538) พบว่า ที่ผ่านมากครูประจำกลุ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลระหว่างเรียนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ มานพเลาวกุล (2529) ที่พบว่า ครูประจำกลุ่มมีปัญหาในการจัดทำคะแนนระหว่างภาคเรียน ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงน่าจะจะได้มี โอกาสเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านการวัดและประเมินผล

นอกจากนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการเรียนวิชาสามัญและวิชาอาชีพ ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวปฏิบัติ

ในเรื่องการเทียบโอนผลการเรียน เพราะเป็นสิ่งที่จะต้องการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม ดังที่ สุนันทา การะเวก (2538) ศึกษาพบว่า ความรู้ที่ครูประจำกลุ่มเห็นว่ามีค่ามากที่สุด คือ ความรู้เกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนวิชาอาชีพ และจากงานวิจัยของ จารีพรพร รุ่งช่วง (2536) พบว่า ครูประจำกลุ่มยังมีความเข้าใจไม่ดีพอในเรื่องการเทียบโอนผลการเรียน

จากการที่ระเบียบ วิธีวัดและประเมินผลมีการปรับปรุง หลักการ และแนวปฏิบัติให้เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ และเพื่อให้โอกาสแก่ผู้เรียนมากขึ้นนั้น จึงทำให้ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวมากขึ้น เพื่อให้มีการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม ทำให้การประเมินผลเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของผู้เรียน และเป็นเครื่องมือที่ดีในการตรวจสอบคุณภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความต้องการเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลในกรุงเทพมหานคร จากวิธีการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 6 วิธี ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การบรรยายของทางวิชาการ การศึกษาดูงาน การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ และการฝึกอบรมทางไกล โดยภาพรวมพบว่า ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การบรรยายทางวิชาการ และสัมมนา ทั้งนี้เป็นเพราะการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเทคนิคการฝึกอบรมอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะเป็นเทคนิคที่เน้นทั้งทางด้านวิชาการหรือทฤษฎี (Theory) และด้านปฏิบัติ (Real Situation or real world) ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการอบรมนำสิ่งที่ตนเรียนรู้ไปปฏิบัติในสภาพการทำงานจริงได้ดี (สมพงษ์ เกษมสิน, 2521) ครูประจำกลุ่มก็เป็นผู้ปฏิบัติงานที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ กฎเกณฑ์ เทคนิค วิธีการ และมีทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงต้องการได้รับการเพิ่มพูนทั้งในด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพราะเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและได้ฝึกการทำงานจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกล รุ่งโรจน์ (2530) ที่ศึกษาพบว่า ครูอาจารย์มีความต้องการพัฒนาด้วยกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด และจากการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา วิธีการนี้ทำให้การ

พัฒนาบุคลากรประสบความสำเร็จมากที่สุดเช่นกัน อาจเนื่องมาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการเปิดโอกาสให้ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ได้มาเข้าร่วมการปฏิบัติงานตามแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่วิทยากรเสนอ วิธีการนี้จะทำให้ครูมีโอกาสนำความรู้จากการประชุมไปปฏิบัติได้ค่อนข้างสูง เพราะในขณะที่ประชุมครูก็มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงอยู่แล้ว (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532) นอกจากนี้ประโยชน์ที่จะได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการก็คือ ผลของงานจะเอาไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ครูเองก็ได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถยิ่งขึ้นจากการที่ได้สังสรรค์กับครูอื่น ๆ และกับผู้นำการประชุมเชิงปฏิบัติการนั้น อีกทั้งเมื่อครูสามารถทำสิ่งใหม่ ๆ สำหรับตนเองได้ก็จะก่อให้เกิดกำลังใจในการทำงานให้ก้าวหน้าต่อไป ด้วยวิธีการและประโยชน์ที่จะได้รับจึงทำให้ครูประจำกลุ่มเห็นว่าวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มมากกว่าวิธีอื่น

วิธีการพัฒนาสมรรถภาพที่ครูประจำกลุ่มมีความต้องการรองลงมาได้แก่ การบรรยายทางวิชาการซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นหลายด้านในระดับมาก แต่ครูประจำกลุ่มก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา เพราะส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติงานประจำในเวลาปกติอยู่แล้ว ดังนั้นวิธีการบรรยายทางวิชาการจึงน่าจะเหมาะสมต่อการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครูประจำกลุ่ม เพราะเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้พื้นฐาน และการให้ข้อมูลที่กว้างๆ แก่คนจำนวนมาก ๆ ได้ ดังที่ เครือวัลย์ ลิมอภิชาติ (2531) สรุปข้อดีของการบรรยายว่า ทำให้ได้เนื้อหาวิชาตรงตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาการเสนอเนื้อหาเป็นระเบียบ ได้เนื้อหาวิชามากในเวลาจำกัด สามารถฝึกอบรมและพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมจำนวนมาก สามารถกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสนใจโดยการเน้นสรุปเนื้อหาวิชาที่สำคัญได้สะดวก แต่อย่างไรก็ตามวิธีการนี้ก็มีข้อจำกัดในลักษณะที่เป็นการสื่อสารทางเดียวอาจทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเบื่อหน่ายง่าย วิทยากรจึงต้องเป็นผู้ที่รู้เนื้อหาวิชาดี และมีศิลป์ในการพูดจึงจะสามารถกระตุ้นความสนใจหรือสร้างสรรค์ภาวะการเรียนรู้ได้มาก ดังนั้นการจัดบรรยายทางวิชาการจึงต้องตระหนักถึงข้อดีและข้อจำกัดเหล่านี้ด้วย เพื่อให้การพัฒนาครูประจำกลุ่มเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

การสัมมนาเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ครูประจำกลุ่มต้องการสำหรับการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เป็นเพราะการสัมมนาทำให้นักคลได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ (กิติมา ปริดีดิลก, 2532) อีกทั้งยังเป็นวิธีการหนึ่งที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะใน

การสัมมนาผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมได้มาก และผลสรุปจากการสัมมนาได้มาจากความคิดเห็นที่หลากหลาย ดังที่ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2535) ได้กล่าวถึง การประชุมสัมมนาว่าเป็นการประชุมตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ มีการอภิปรายอย่างเสรีระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งเป็นผู้ประสบปัญหาร่วมกัน มีการสรุปผลว่าที่ประชุมนั้นเสนอแนะในการแก้ปัญหาไว้อย่างไรบ้าง ข้อเสนอแนะเหล่านี้ผู้รับอาจนำไปปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ ไม่มีพันธะผูกพันให้ปฏิบัติเหมือนการประชุมปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529) ที่กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประชุมสัมมนาก็เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน และเพื่อการเรียนรู้จากการที่ได้แก้ปัญหาร่วมกัน ผู้เข้าร่วมสัมมนาจึงต้องทำหน้าที่ร่วมกัน คือ “เป็นผู้รับ” และ “ผู้ให้” กล่าวคือ เป็นผู้รับทั้งความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริงจากสมาชิกหรือวิทยากร และเป็นผู้ให้ความคิดเห็นและข้อเท็จจริงอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาร่วมกัน ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะต้องใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และพยายามสร้างบรรยากาศทางวิชาการและความเป็นกันเองให้มากที่สุด เป้าหมายอันสำคัญของการสัมมนาบางทีมิได้อยู่ที่การสรุปข้อเสนอแนะสำหรับแก้ปัญหายังแต่เพียงอย่างเดียว หากอยู่ที่กระบวนการของการสัมมนาด้วยว่าสมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ได้มีการแสดงความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์แก่การแก้ปัญหา มีความคิดใหม่ ๆ เสริมสร้างให้แก่สมาชิก

ดังนั้น การที่ครูประจำกลุ่มต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการสัมมนา จึงเป็นโอกาสที่จะให้ครูประจำกลุ่มได้มาประชุมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ร่วมช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อสรุปที่ได้จากการสัมมนาจะช่วยให้ครูได้แนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3. การเปรียบเทียบระดับความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ระหว่างศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1-4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ครูประจำกลุ่มในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 แห่ง มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าครูประจำกลุ่มต่างมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้าน ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจากสมรรถภาพทั้ง 5 ด้าน เป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ครูประจำกลุ่มจึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพัฒนาสมรรถภาพเหล่านี้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งสอดคล้องกับที่ซิมป์สัน (Simpson, 1992) กล่าวว่า การฝึกอบรมและพัฒนาจะเป็นแนวทางให้ครูที่สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ได้รู้แนวทางในการที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี

การที่ครูประจำกลุ่มมีความต้องการ ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากการที่มีสภาพพื้นฐานที่ไม่แตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานทางการศึกษาอยู่แล้ว มีพื้นฐานความรู้ระดับปริญญาตรี โดยก่อนที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นครูประจำกลุ่มก็ต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเช่นเดียวกัน ดังนั้นพื้นฐานสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน คือ ความรู้และทักษะที่ควรมีในการปฏิบัติงานจึงไม่น่าจะแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าครูประจำกลุ่มจะสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่แตกต่างกัน โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง ตั้งกระจายอยู่ในเขต 4 มุมเมือง ของกรุงเทพมหานคร มีการบริหารงานที่เป็นอิสระต่อกัน แต่ทั้ง 4 ศูนย์ก็อยู่ภายใต้นโยบายและมีโครงสร้างการบริหารงานตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดไว้ ดังนั้นการสังกัดหน่วยงานที่แตกต่างกันจึงไม่น่าจะมีผลต่อสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม

นอกจากนี้ในการพบกลุ่มก็จะต้องมีการกำหนดสถานที่พบกลุ่มเป็นกิจลักษณะ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาหรือสถานที่ที่สะดวกและเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ขนาดของนักศึกษาทางไกลในแต่ละกลุ่ม ก็ต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดไว้ ดังนั้นสถานที่พบกลุ่ม และขนาดของนักศึกษาจึงไม่น่าจะมีผลต่อสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม เช่นกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของโคลล์คิน คอดี้ คิงส์ (Collen Cody King, 1987) ที่ศึกษาพบว่าลักษณะทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งขนาดของโรงเรียนมีผลทำให้สมรรถภาพของครูในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะถึงแม้ว่ากลุ่มการศึกษาทางไกลจะกระจายอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร แต่ลักษณะของสถานที่พบกลุ่มและจำนวนนักศึกษาของแต่ละกลุ่มก็มีลักษณะใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาครูประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงานของ ครูประจำกลุ่ม ดังนี้

1. ครูประจำกลุ่มเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ดังนั้นครูประจำกลุ่มจึงต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จากการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์สมรรถภาพที่จำเป็นและสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดไว้ ได้สมรรถภาพ 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการประชาสัมพันธ์ และก~~ษา~~ประสานงาน ด้านธุรการและงานทะเบียน ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ด้านการแนะแนว และการแก้ปัญหา และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งมีรายการสมรรถภาพของแต่ละด้านรวมแล้วได้ 49 รายการสมรรถภาพ ในการจัดทำหลักสูตรอบรมครูประจำกลุ่มก่อนปฏิบัติงาน จึงควรนำสมรรถภาพทั้ง 5 ด้านนี้มากำหนดเป็นเนื้อหาของหลักสูตร เพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มให้ชัดเจนและสอดคล้องกับภาระหน้าที่ ซึ่งจะ ทำให้ครูประจำกลุ่มมีความสามารถในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยครูประจำกลุ่ม มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน ทั้ง 5 ด้านในระดับมาก ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินงานโครงการพัฒนาครูประจำกลุ่มในระหว่างปฏิบัติงาน (In-service Training) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาครู ซึ่งควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น ในระยะสั้นควรเร่งพัฒนาสมรรถภาพด้านที่มีความต้องการสูงกว่าด้านอื่น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงในปัจจุบันของครูประจำกลุ่ม ในระยะยาวอาจต้องพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมให้เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาสมรรถภาพของครูประจำกลุ่มมีความหมายสำหรับครู มีการสร้างกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน และนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างจริงจัง

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพที่ครูประจำกลุ่มต้องการ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพราะเป็นรูปแบบที่ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องกับจึงควรมานำวิธีดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาครู โดยควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของทีมวิทยากร และหลังจากอบรมฝึกปฏิบัติการแล้ว ควรมีการสัมมนาครูประจำกลุ่มเพื่อติดตามเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของครู และพัฒนาการเรียนรู้ของครูให้ต่อเนื่องต่อไป

4. ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม เพื่อเป็นการกำกับติดตามและกระตุ้นให้ครูประจำกลุ่มตระหนักถึงความรู้ ความสามารถที่จะต้องมี โดยพิจารณาจากสมรรถภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มทั้ง 5 ด้าน การประเมินอาจดำเนินการในหลายระดับ เช่น

1) ให้ครูประจำกลุ่มประเมินตนเอง เพื่อให้ครูประจำกลุ่มได้เห็นความสำคัญของความรู้และทักษะที่ตนเองควรมีหรือที่ยังขาดอยู่ ครูจะรับรู้ว่าคุณเองมีสิ่งเหล่านี้มากน้อยเพียงใด จะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองต่อไป

2) การประเมินโดยหน่วยงานเช่น หน่วยงานนิเทศก์ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เป็นต้น เพื่อตรวจสอบคุณภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม โดยเปรียบกับสมรรถภาพที่ครูประจำกลุ่มพึงมี จะทำให้ทราบถึงข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของครูประจำกลุ่ม

รูปแบบการฝึกอบรมควรมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของครูประจำกลุ่ม โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ด้านธุรการและงานทะเบียน ด้านการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อให้ครูประจำกลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการพบกลุ่มได้ถูกต้องและเหมาะสม โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการฝึกอบรม ครูประจำกลุ่มควรเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง เริ่มจากการฝึกอบรมที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีความหมายกับครู ผู้การสร้างแผนกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานอย่างจริงจังของครู เพื่อให้ครูได้เรียนรู้และ

พัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างมีความหมาย และมีผลงานที่ชัดเจน
ระยะของการฝึกอบรมควรแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงก่อนการฝึกอบรม เป็นการเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

(1) การเตรียมหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

- การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเหมาะสม
- กำหนดกิจกรรมขณะฝึกอบรม ซึ่งควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และมีการสรุปความรู้

- การเตรียมเนื้อหา โดยเลือกสมรรถภาพที่ครูประจำกลุ่มมีความต้องการพัฒนามากในแต่ละรายการที่มีความสัมพันธ์ เช่น การใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน บทบาทของครูในการพบกลุ่ม และการจูงใจให้นักศึกษาทางไกลมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นต้น

- การเตรียมสื่อที่สร้างเสริมการเรียนรู้

- การกำหนดผลงานที่คาดหวังซึ่งต้องเกิดขึ้นจากการอบรม เช่น แผนงานที่ต้องกลับไปทำ ข้อมูลเครือข่ายต่าง ๆ เป็นต้น

(2) การเตรียมทีมวิทยากร ทั้งวิทยากรภายนอก วิทยากรภายใน และคณะดำเนินงาน ซึ่งต้องมีการประชุม เพื่อเตรียมความพร้อม และกำหนดงานให้ชัดเจน

2. ช่วงการฝึกอบรม ควรมุ่งให้ครูประจำกลุ่มได้เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงในฐานะผู้เรียน ทีมวิทยากรควรร่วมเรียนรู้กับครูประจำกลุ่ม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และควรจัดเวลาสำหรับการเตรียมแผนกลยุทธ์ของครูประจำกลุ่มในช่วงสุดท้าย เพื่อให้ครูเห็นภาพงานโดยตลอด และเป็นการสร้างสัญญาณในการนำความรู้สู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง อีกทั้งยังสร้างความผูกพันทางวิชาชีพ (professional commitment) ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ระยะเวลาในการฝึกอบรมควรกำหนดขึ้นก่อนเปิดเรียนภาคต้น

3. ช่วงหลังการฝึกอบรม

ระยะที่ 1 ในภาคต้นของปีการศึกษา ควรให้ครูประจำกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ แล้วบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ และสรุปผลสิ่งที่ครูประจำกลุ่มได้รับ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนา

ระยะที่ 2 ในช่วงปิดเทอมของภาคต้น จัดประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เตรียมแผนพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน และแผนการจัดเก็บข้อมูล

ระยะที่ 3 ในภาคปลายของปีการศึกษา ครูประจำกลุ่มพัฒนาแผนการสอน ทดลองปฏิบัติ และจัดเก็บข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลงานต่อไป

ระยะที่ 4 ในช่วงปิดเทอมของภาคปลาย ครูประจำกลุ่ม นำผลการปฏิบัติงานมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเขียนรายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน และการเรียนรู้ของครู อีกทั้งเตรียมแผนงานสำหรับการเรียนการสอนในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพื่อนำเสนอโครงการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม โดยอาจพิจารณาเลือกสมรรถภาพในรายการที่ครูมีความต้องการพัฒนาสูง เช่น การสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพของครูประจำกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ
2. ควรวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม โดยวิเคราะห์ตามบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และสมรรถภาพที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทราบสภาพจริงในการปฏิบัติงาน ความเหมาะสมและข้อจำกัดที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบการพัฒนาครูประจำกลุ่มต่อไป
3. ควรวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบการประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม เพื่อให้ได้รูปแบบและเกณฑ์ที่เหมาะสมในการวัดและประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางให้การวางแผนพัฒนาครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ควรได้ศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหาร ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล นำมาพิจารณาและหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนารูปแบบวิธีการดำเนินงานของครูประจำกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น